

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΜΠΟΡΙΚΟ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Ιούνιος 2020

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Κρίση πανδημίας

Η κρίση της πανδημίας του κορωνοϊού κτύπησε την Ελλάδα σε μια ιδιαίτερα ευαίσθητη συγκυρία, όταν αγωνιζόταν να επουλώσει τα τραύματα που άφησε η προηγούμενη κρίση και να θέσει νέες βάσεις για την πορεία της στον εικοστό πρώτο αιώνα. Ο σχεδιασμός αυτός ανατρέπεται, καθώς προτεραιότητα σήμερα έχει η έξοδος από μια ύφεση που θα δοκιμάσει τις αντοχές της κοινωνίας, καθυστερώντας παράλληλα τις πρωτοβουλίες και ενέργειες για την ανόρθωση της χώρας.

Η ύφεση κινδυνεύει να είναι μεγάλη για την Ελλάδα, γιατί είμαστε τουριστικός προορισμός. Ο τουρισμός τα τελευταία χρόνια έχει αυξήσει τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ και στην απασχόληση. Όπως προκύπτει από την ετήσια έκθεση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), Tourism Trends & Policies 2018, η ελληνική οικονομία εμφανίζει μία από τις υψηλότερες εξαρτήσεις από τον τουρισμό παγκοσμίως. Η Ελλάδα είναι η 6η πιο εξαρτημένη οικονομία μεταξύ των 35 κρατών-μελών που παρακολουθεί γι' αυτόν τον κλάδο ο Οργανισμός. **Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, η συνολική συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ εκπροσωπεί το 9% στη Γαλλία, το 13,1% στην Ιταλία, το 14,9% στην Ισπανία, το 17,8% στην Πορτογαλία, και το 20,2% στην Ελλάδα. Για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο τουρισμός εκπροσωπεί το 10% του ΑΕΠ.**

Πέρα από τις κοινωνικές συνέπειες, **μια μεγάλη ύφεση στην Ελλάδα σήμερα θα προκαλέσει σημαντικές παράπλευρες απώλειες. Θα επιδεινώσει τη δημοσιονομική θέση της χώρας,** που παραμένει εξαιρετικά εύθραυστη, αν ληφθεί υπόψη ότι το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ ανέρχεται στο 181,2% (στοιχεία 2018). Βρίσκεται στην κορυφή των χωρών-μελών της Ευρωζώνης. Οποιαδήποτε αύξηση, που θεωρείται βέβαιη, θα αναστείλει την προσπάθεια που καταβάλλεται για μείωση των φόρων και θα δυσχεράνει την προσπάθεια μείωσης των στόχων για τα πρωτογενή πλεονάσματα τα επόμενα χρόνια. Επιπλέον, μπορεί να χαμηλώσει τις προσδοκίες των αγορών για τις οικονομικές προοπτικές της χώρας και να επηρεάσει αρνητικά την πιστοληπτική της ικανότητα, αναστρέφοντας την πτωτική πορεία των επιτοκίων δανεισμού.

Παράλληλα, αν η επανεκκίνηση της οικονομίας στηριχτεί στις υφιστάμενες δομές και μηχανισμούς, θα αποδυνάμωνα την προσπάθεια ανασυγκρότησης του παραγωγικού μας μοντέλου που απαιτεί, πέρα από θεσμικές μεταρρυθμίσεις, σημαντικές επενδύσεις σε παραγωγικούς κλάδους με υψηλή προστιθέμενη αξία και εξωστρεφή προσανατολισμό.

Από την άλλη πλευρά, έχουμε το πλεονέκτημα της συμμετοχής στην Ευρωζώνη, το σκληρό πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Επίσης, αντιμετωπίσαμε με επιτυχία την υγειονομική κρίση, χάρη στη σοβαρότητα που έδειξε η σημερινή κυβέρνηση, ενώ έχουμε βελτιώσει την τρέχουσα διαχείριση των δημοσίων οικονομικών.

Οικονομική ανόρθωση

Τα κύρια εμπόδια που θα αντιμετωπίσει η χώρα για να επανέλθει, μετά από ένα παρατεταμένο διάλειμμα, αν όχι εκτροπή, στο δρόμο της ανάπτυξης **επικεντρώνονται:**

- **στη διαχείριση του τεράστιου δημόσιου χρέους,**
- **στις δυσκολίες κινητοποίησης επενδυτικών πόρων για την ανασυγκρότηση του παραγωγικού μας μηχανισμού,**
- **στην υλοποίηση κρίσιμων θεσμικών μεταρρυθμίσεων σε τομείς όπως η παιδεία, η υγεία και η Δικαιοσύνη.**

Παρά τα μέτρα ελάφρυνσης που έχουν ληφθεί, η επιβάρυνση της εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους παραμένει πολύ υψηλή, καθιστώντας την Ελλάδα ευάλωτη σε κρίσεις όπως η σημερινή. **Για το λόγο αυτό, έχει σημασία να υλοποιηθούν στο ακέραιο οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ουσιαστική συμβολή κοινοτικών πόρων στην κάλυψη του κόστους της εξόδου από την ύφεση, ώστε να περιοριστεί η προσφυγή σε εσωτερικό δανεισμό.**

Στο θέμα των επενδύσεων θα χρειαστούν ριζικές λύσεις. Η χώρα αντιμετωπίζει πολύ σοβαρό πρόβλημα απαξίωσης του εγκατεστημένου παραγωγικού κεφαλαίου, λόγω της μεγάλης πτώσης της επενδυτικής δαπάνης την τελευταία δεκαετία, καθώς και των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων. **Η επανεκκίνηση της οικονομίας δεν μπορεί να γίνει με τα υπάρχοντα υλικά.** Το μέγεθος του προβλήματος προκύπτει από ορισμένες απλές συγκρίσεις αριθμητικών δεδομένων.

Ανάλυση των χρονο-σειρών της Eurostat δείχνει ότι οι Ακαθάριστες Επενδύσεις στην Ελλάδα μειώθηκαν από 60,5 δισ. ευρώ το 2007 σε 20,5 δισ. ευρώ το 2016. Μεταξύ 2014 και 2016 οι Ακαθάριστες Επενδύσεις κινούνται κοντά στα 20 δισ. ευρώ, δηλαδή στο ένα τρίτο του επιπέδου πριν από την κρίση. Η χώρα μας για την περίοδο 2007-2016 εμφανίζει τη μεγαλύτερη συνολική μείωση των επενδύσεων μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ με -98,6%. Ακολουθούν σε απόσταση η Ισπανία (-36,7%), η Λετονία (-34,3%), η Σλοβενία (-30,7%) και η Πορτογαλία (-29,5). Οι χώρες με τη μεγαλύτερη αύξηση είναι η Μάλτα (με +78 %), η Ιρλανδία (με +73 %), η Σουηδία (με +32 %), το Λουξεμβούργο (με +32 %) και η Αυστρία (με +23,5%).

Από την εξέταση του δείκτη που καταγράφει το ποσοστό των Ακαθάριστων Επενδύσεων στο ΑΕΠ, προκύπτει μείωση από 26% το 2007 στο 12,6 % το 2012 και στη συνέχεια, μεταξύ 2013 και 2016, σταθεροποίηση γύρω στο 12%. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κατά την περίοδο 2007-2016, οι χώρες με τις περισσότερες επενδύσεις σε σχέση με το ΑΕΠ είναι η Σλοβενία (27,7%), η Τσεχία (26,6%), η Εσθονία (26,5%), η Λιθουανία (24,4%) και η Βουλγαρία (23,5%).

Οι χώρες με το μικρότερο ποσοστό σχηματισμού παγίου κεφαλαίου σε σχέση με το ΑΕΠ είναι η Ελλάδα (16,3%), η Ρουμανία (18,2%), η Ουγγαρία (18,7%) και η Λετονία με την Κύπρο (18,9%).

Η Ελλάδα είχε κατά πολύ τη μεγαλύτερη πτώση των επενδύσεων στη διάρκεια της χρηματοοικονομικής κρίσης. Πρέπει να επισημανθεί ότι τμήμα αυτής της πτώσης οφείλεται στο 'ξεφούσκωμα' της αγοράς ακινήτων. Γεγονός, όμως, παραμένει ότι από την κορυφή των ευρωπαϊκών χωρών στη μέτρηση της επενδυτικής προσπάθειας, η χώρα μας έπεσε στη θέση του ουραγού. Σχηματίστηκε ένα επενδυτικό κενό που, αν δεν καλυφθεί σύντομα, θα οδηγήσει την οικονομία σε στασιμότητα.

Μέχρι να εμφανιστεί η πανδημία του κορωνοϊού, είχε διαμορφωθεί η εκτίμηση ότι η χώρα μας θα προσέλκυε σημαντικές επενδύσεις, ιδιαίτερα από το εξωτερικό. Είχε αρχίσει να επανέρχεται η εμπιστοσύνη, μειώνονταν οι φόροι, ενώ η δημοσιονομική κατάσταση παρέμενε σταθερή. Σήμερα οι προσδοκίες δεν φαίνονται ιδιαίτερα ευνοϊκές, λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική επιδείνωση των προοπτικών της ίδιας της οικονομίας, τη διαφαινόμενη κάμψη των διεθνών επενδυτικών ροών λόγω της παγκόσμιας ύφεσης, καθώς και τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας στη διεξαγωγή διεθνών οικονομικών δραστηριοτήτων και, γενικότερα, στην παγκοσμιοποίηση. Στο αμέσως επόμενο διάστημα και ειδικότερα έως ότου εκλείψει η απειλή του κορωνοϊού, με την παραγωγή και γενικευμένη διανομή εμβολίου, η παγκόσμια οικονομία θα παρουσιάσει φαινόμενα εσωστρέφειας.

Σε αυτό το πλαίσιο, πρέπει να επιδιωχθεί επιτάχυνση των δημοσίων επενδύσεων, καθώς και κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων με τη συνδρομή δημοσίων φορέων, όπως μία αναπτυξιακή τράπεζα.

Η εξαίρεση των δημοσίων επενδύσεων από τους περιοριστικούς δημοσιονομικούς όρους του Ευρωπαϊκού Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης θα συνέβαλε σε αυτή την προσπάθεια. Το θέμα αυτό έχει μακρά ιστορία. Είχε προταθεί αρκετές φορές στο παρελθόν από την πλευρά των ασθενέστερων ευρωπαϊκών χωρών χωρίς επιτυχία. Σήμερα, όμως, η κρίση του κορωνοϊού δημιουργεί νέα δεδομένα.

Η συζήτηση για αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων έχει ξεκινήσει. Σε μελέτη του Άχιμ Τρούγκερ σε επιθεώρηση της *Hans Boeckler Foundation* (Μάιος 2016) σημειώνονται τα εξής: «Αναγνωρίζεται ευρύτερα, πλέον, ότι η δημοσιονομική πολιτική πρέπει να ενισχυθεί ως μακροοικονομικό εργαλείο ... Αύξηση των δημοσίων επενδύσεων είναι ιδιαίτερα αναγκαία ... (Προτείνεται) η εισαγωγή του παραδοσιακού δημοσιονομικού χρυσού κανόνα στο δημοσιονομικό πλαίσιο της Ευρωζώνης. Αυτός ο κανόνας θα εξαιρεί τις δημόσιες επενδύσεις, κατάλληλα προσδιορισμένες, από τον ορισμό του δημοσιονομικού ελλείμματος».

Στη συζήτηση γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στις 'πράσινες επενδύσεις' για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Σε μελέτη του Γκρέγκορι Κλές («Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία Χρειάζεται ένα Αναθεωρημένο Δημοσιονομικό Πλαίσιο», *Bruegel*, Δεκέμβριος 2019) προτείνεται, αν δεν επιτευχθεί γενικευμένη εφαρμογή του 'χρυσού κανόνα' για την εξαίρεση των δημοσίων επενδύσεων από τον ορισμό του

δημοσιονομικού ελλείμματος, να προωθηθεί μια μεταρρύθμιση, ώστε στη διάρκεια της υλοποίησης της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (European Green Deal) «*οι πράσινες επενδύσεις να μπορούν να χρηματοδοτούνται εκτός ελλείμματος*».

Η προοπτική να επιτραπεί χρηματοδότηση των δημοσίων επενδύσεων εκτός του προϋπολογισμού, ενισχύεται από το εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο των επιτοκίων που επικρατεί τα τελευταία χρόνια, αυξάνοντας σημαντικά την αποδοτικότητα των επενδύσεων. Η πρόταση είχε αρχικά διατυπωθεί όταν άρχισε η πτώση των επιτοκίων στη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης, αλλά δεν είχε βρει απήχηση στις κυβερνήσεις των μεγάλων χωρών, που ήταν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό προσηλωμένες στο δόγμα της λιτότητας. Επιφανείς οικονομολόγοι την είχαν ενεργά στηρίζει. Σε συζήτηση στο think-tank *Brookings* τον Ιανουάριο του 2017 ο καθηγητής του πανεπιστημίου του Χάρβαρντ Λάρρυ Σάμμερς είχε υποστηρίξει ότι «*αυτή είναι η κατάλληλη στιγμή να δοθεί προτεραιότητα στις επενδύσεις υποδομών, γιατί η απόδοση αυτών των επενδύσεων είναι υψηλή σε σύγκριση με το επιτόκιο δανεισμού του δημοσίου, που βρίσκεται κοντά στο μηδέν, αφού αφαιρεθεί ο πληθωρισμός*».

Εξίσου σημαντικός μοχλός για την επιτάχυνση των επενδύσεων είναι η κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα. Δημόσιες αναπτυξιακές τράπεζες (ΔΑΤ) αποτελούν χρήσιμα εργαλεία σε αυτήν την προσπάθεια.

Η σημερινή κρίση ενδέχεται να οδηγήσει σε συνολική αλλαγή παραγωγικού μοντέλου. Το τελευταίο στάδιο της παγκοσμιοποίησης προσδιορίστηκε από τη δραστική σύντμηση του χρόνου και του κόστους των επικοινωνιών, που εξάλειψε την ανάγκη να πραγματοποιούνται οι περισσότερες μεταποιητικές δραστηριότητες μέσα στο ίδιο εργοστάσιο ή τη βιομηχανική περιοχή. Οι ιδέες μπορούσαν να διακινήθούν γρήγορα διευκολύνοντας την ανάπτυξη δεξιοτήτων τοπικά και, κατ' επέκταση, την αποκέντρωση. Αυτό άνοιξε το δρόμο για τη διεθνοποίηση των παραγωγικών διαδικασιών. Η τεχνολογική γνώση άρχισε να διαχέεται σε παγκόσμια κλίμακα μέσα από παραγωγικά δίκτυα και προμηθευτικές αλυσίδες, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για γρήγορη εκβιομηχάνιση σε μεγάλο μέρος του αναπτυσσόμενου κόσμου.

Όπως ήδη επισημάνθηκε, **οι κίνδυνοι που συνδέονται με τις πανδημίες θα επηρεάσουν αρνητικά, τουλάχιστον σε πρώτη φάση, την παγκοσμιοποίηση. Οι μεγάλοι επιχειρηματικοί όμιλοι μπορεί να αρχίσουν να επιλέγουν περισσότερο εσωστρεφείς αναπτυξιακούς προσανατολισμούς**, που συνεπάγονται λιγότερες μετακινήσεις προσωπικού και μικρότερες πιθανότητες διατάραξης των διεθνών παραγωγικών δικτύων και των προμηθευτικών αλυσίδων. Επιπλέον, οικονομικές δραστηριότητες που συνδέονται με τον τουρισμό και τις μεταφορές θα συρρικνωθούν. **Αντίθετα, θα αναπτυχθούν δραστηριότητες που μπορούν να διεξαχθούν με τηλε-εργασία και, γενικότερα, χωρίς πολλές διαπροσωπικές επαφές. Θα διευρυνθεί η χρήση της ρομποτικής καθώς και της Τεχνητής Νοημοσύνης. Η έλευση της Τέταρτης Βιομηχανικής Επανάστασης, που στηρίζεται στη γενετική, στη βιοτεχνολογία και στην τεχνολογία της πληροφορίας, επιταχύνεται.**

Παράλληλα, η αυξανόμενη συνειδητοποίηση των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή επισπεύδει τη μετάβαση στην πράσινη οικονομία. Διευρύνεται η εφαρμογή

πολιτικών για την ανάπτυξη καθαρών πηγών ενέργειας, την αποκλιμάκωση της στήριξης της παραγωγής ορυκτών καυσίμων και τον περιορισμό των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Σημαντικές επενδύσεις πραγματοποιούνται ή προγραμματίζονται στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και σε ενεργειακή αποτελεσματικότητα.

Για τους λόγους αυτούς, η επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας, για να έχει προοπτική, δεν πρέπει να στηριχτεί σε ξεπερασμένες τεχνολογίες, αλλά να συνδυαστεί με την παραγωγική ανασυγκρότηση. Θα απαιτηθούν σημαντικά κεφάλαια για τη μετάβαση στην πράσινη οικονομία και την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών, ενώ επισφαλείς δραστηριότητες, όπως ο τουρισμός, χρειάζονται επενδύσεις για να προστατευθούν από εξωγενείς κινδύνους.

Αν στα προβλήματα αυτά προστεθούν οι δημοσιονομικές στενότητες που απορρέουν από το υψηλό δημόσιο χρέος, ο χαμηλός βαθμός προετοιμασίας για τις νέες τεχνολογίες και την πράσινη οικονομία και οι αυξανόμενες δυσκολίες προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων, λόγω της κάμψης της διεθνοποίησης, γίνεται αντιληπτό το μέγεθος των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η χώρα μας στην προσπάθεια επανεκκίνησης.

Εξάλλου, πρόσθετες δυσκολίες προκύπτουν από το γεγονός ότι περιοριστικά μέτρα, και ο φόβος που τα συνοδεύει, θα εξακολουθήσουν σε διαφοροποιούμενους βαθμούς να ασκούν πίεση στην οικονομική δραστηριότητα μέχρις ότου εξαλειφθεί ο υγειονομικός κίνδυνος με το εμβόλιο. Οι ειδικοί εκτιμούν ότι αυτό δεν μπορεί να συμβεί πριν από το τέλος του επόμενου χρόνου.

Η προβληματική κατάσταση των ελληνικών τραπεζών

Η επιτάχυνση των επενδύσεων αποτελεί μείζονα εθνικό στόχο για τα επόμενα χρόνια. Η εξαίρεση των δημοσίων επενδύσεων από τους δημοσιονομικούς περιορισμούς της Ευρωζώνης μπορεί να συμβάλει στην πραγματοποίηση επενδύσεων σε υποδομές. Όμως, **η ευρύτερη κινητοποίηση του ιδιωτικού επιχειρηματικού τομέα προσκρούει στην προβληματική κατάσταση των ελληνικών εμπορικών τραπεζών.**

Όπως προκύπτει από την εξέταση των στοιχείων του ισολογισμού τους, **οι τράπεζες έχουν συρρικνωθεί σημαντικά λόγω των πληγμάτων που υπέστησαν στη διάρκεια της πρόσφατης χρηματοοικονομικής κρίσης. Ειδικότερα:**

Πρώτον, το κούρεμα του δημοσίου χρέους (Private Sector Involvement, PSI) το 2012 μείωσε την τιμή ομολόγων του ελληνικού δημοσίου ύψους 206 δισ. ευρώ κατά 53,5% απαξιώνοντας την κεφαλαιακή βάση των τραπεζών. Οι τράπεζες επιβίωσαν χάρη σε ισχυρές μεταγγίσεις δημοσίων κεφαλαίων, με συνακόλουθο αποτέλεσμα παρεμβάσεις στα διοικητικά σχήματα, καθώς και δραστικά μέτρα εξυγίανσης που περιορίσαν τον κύκλο εργασιών τους.

Δεύτερον, η επιβολή capital controls το 2015 περιόρισε τις καταθέσεις και, γενικότερα, επηρέασε αρνητικά την εμπιστοσύνη που είχαν κατακτήσει οι τράπεζες μετά από σχετικά μακρά περίοδο συνεχούς κερδοφορίας και μεγέθυνσης.

Τρίτον, αυξήθηκαν υπέρμετρα τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ), με αποτέλεσμα να μειωθεί περαιτέρω η κερδοφορία και να αυξηθεί ο πιστωτικός κίνδυνος. Στις εξαμηνιαίες Εκθέσεις Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας της Τράπεζας της Ελλάδας παρουσιάζονται και αναλύονται τα σχετικά στοιχεία, που εμφανίζονται συγκεντρωτικά στον συνημμένο Πίνακα 'ΜΕΔ – Σειρές'. Στην Έκθεση που δημοσιεύτηκε το Δεκέμβριο του 2019 (σελ. 74-75) αναφέρονται τα εξής:

«Στο πλαίσιο αυτό, η οργανική κερδοφορία των τραπεζών είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διάρθρωση των στοιχείων του ενεργητικού τους. Η ύπαρξη ενός ιδιαίτερα υψηλού αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) επηρεάζει αρνητικά την κερδοφορία, καθώς διατηρεί υψηλά το κόστος του πιστωτικού κινδύνου ...) Αποτέλεσμα είναι το κόστος αυτό να περιορίζει το καθαρό περιθώριο κέρδους των τραπεζών. Αναμφισβήτητα, οι προσπάθειες για την αποτελεσματική διαχείριση του αποθέματος των ΜΕΔ έχουν παρουσιάσει θετικά αποτελέσματα. Το απόθεμα των ΜΕΔ συρρικνώθηκε περαιτέρω και ανήλθε τον Ιούνιο του 2019 σε 75,4 δισεκ. ευρώ, μειωμένο κατά 7,9% ή 6,4 δισεκ. ευρώ σε σχέση με το Δεκέμβριο του 2018 (81,8 δισεκ. ευρώ) με στοιχεία εντός ισολογισμού. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συνολική μείωση των ΜΕΔ από το υψηλότερο σημείο τους, στο οποίο είχαν ανέλθει το Μάρτιο του 2016, έφθασε το 30% ή 31,8 δισεκ. ευρώ και αναμφισβήτητα αποτελεί απόδειξη και επιβράβευση των προσπαθειών όλων των εμπλεκόμενων μερών. **Εντούτοις, ο λόγος των ΜΕΔ προς το σύνολο των δανείων (43,6%) παραμένει ο υψηλότερος μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απέχοντας πολύ από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο του 3%».**

Σημειώνεται, παρενθετικά, ότι τα μεγέθη αυτά των ΜΕΔ (81,8 δισ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2018) συγκρίνονται με 5,7 δισ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2008, δηλαδή περίπου δεκαπενταπλασιάστηκαν στη διάρκεια της χρηματοοικονομικής κρίσης (Πίνακας 'ΜΕΔ – Σειρές').

«Η αρνητική σχέση της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού με το υψηλό απόθεμα ΜΕΔ, σε συνδυασμό με την τρέχουσα αρνητική πιστωτική επέκταση, διαμορφώνει το πλαίσιο λειτουργίας της κερδοφορίας και περιορίζει σημαντικά τα περιθώρια βελτίωσής της. Εάν δεν υπάρξει μεταβολή της υφιστάμενης κατάστασης, τα μεγέθη κερδοφορίας των τραπεζών δεν θα μπορέσουν εύκολα να μεταβληθούν, δεδομένου του πεπερασμένου περιθωρίου περιστολής του λοιπού λειτουργικού κόστους. Στο Ειδικό Θέμα Ι της παρούσας Έκθεσης Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας διερευνάται η αρνητική σχέση της κερδοφορίας με την ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών και συγκεκριμένα με το μεγάλο απόθεμα ΜΕΔ, που διατηρούν στους ισολογισμούς τους.

Η ανάγκη για οριστική αντιμετώπιση του υψηλού αποθέματος ΜΕΔ, πέραν της ιδιαίτερης σημασίας του από άποψη χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, εδράζεται και στην ανάγκη για την ενίσχυση της χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας, δεδομένου του υφιστάμενου πιστοδοτικού κενού (credit gap). Η επιτυχής αντιμετώπιση του προβλήματος των ΜΕΔ όχι μόνο θα συμβάλει στη μείωση του πιστωτικού κινδύνου των τραπεζών, αλλά και θα διαμορφώσει τις συνθήκες για τη μείωση του χρηματοπιστωτικού κινδύνου των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, καθώς η οικονομία ανακάμπτει με αποτέλεσμα την αύξηση της αποτίμησης των υφιστάμενων περιουσιακών στοιχείων τους, λόγω των υψηλότερων αποδόσεων του κεφαλαίου και των ακινήτων. Με

τον τρόπο αυτό θα επιτρέψει στα πιστωτικά ιδρύματα να απελευθερώσουν κεφάλαια, τα οποία θα μporέσουν να κατευθυνθούν στις πιο δυναμικές και εξωστρεφείς επιχειρήσεις».

Η δραστική μείωση των ΜΕΔ ώστε να επαναπροσεγγίσουν τα μέσα ευρωπαϊκά επίπεδα έχει κρίσιμη σημασία για την αποτελεσματικότερη συμβολή των τραπεζών στη συνολική αναδιάρθρωση της οικονομίας, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την επιτάχυνση της ανάπτυξης.

Ως αποτέλεσμα των αρνητικών παραγόντων που αναφέρονται παραπάνω, τα μεγέθη του ισολογισμού των τραπεζών συνεχίζουν να κινούνται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία (Πίνακες 'Συγκεντρωτική Λογιστική Κατάσταση ΠΙ', 'Καταθέσεις ΠΙ ανά Κατηγορία'), το Δεκέμβριο του 2019, το ενεργητικό/παθητικό των εμπορικών τραπεζών ανερχόταν σε 309,25 δισ. ευρώ, ενώ στην αρχή της χρηματοοικονομικής κρίσης, το Δεκέμβριο του 2010, το ποσό ήταν 513,52 δισ. ευρώ. **Η πτώση του επιπέδου ήταν 39,8%**. Αντίστοιχη μείωση υπέστησαν οι καταθέσεις και ο δανεισμός. Οι καταθέσεις έπεσαν από 280,24 δισ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2010 σε 2,81 δισεκ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2019 (**μείωση κατά 27,3%**) και ο δανεισμός (απαιτήσεις δανείων) έπεσε από 280,56 δισ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2010 σε 165,50 δισ. ευρώ το Δεκέμβριο του 2019 (**μείωση κατά 41%**).

Η συρρίκνωση της καταθετικής βάσης, οι πιέσεις στην κερδοφορία και ο υψηλός πιστωτικός κίνδυνος λόγω του τεράστιου όγκου των ΜΕΔ περιόρισαν δραστικά τις δυνατότητες των εμπορικών τραπεζών να στηρίζουν χρηματοδοτικά την ανάκαμψη της οικονομίας. Τόσο το ύψος των διαθέσιμων δανειακών κεφαλαίων, όσο και οι προσφερόμενοι όροι δανεισμού είναι αναντίστοιχοι με τις κεφαλαιακές ανάγκες που ανακύπτουν. Η μείωση των καταθέσεων έχει περιορίσει τα διαθέσιμα κεφάλαια, ενώ οι πιέσεις στην κερδοφορία και ο υψηλός πιστωτικός κίνδυνος έχουν επιβαρύνει τους όρους δανεισμού.

Οι αργοί ρυθμοί βελτίωσης που έχουν επιτευχθεί μέχρι σήμερα, ιδιαίτερα στον τομέα της μείωσης του όγκου των ΜΕΔ και, γενικότερα, της εξυγίανσης του χαρτοφυλακίου των τραπεζών, υπογραμμίζουν τις δυσκολίες αναβάθμισης της συμβολής τους στη στήριξη των ιδιωτικών επενδύσεων. **Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο για τις ΜΜΕ, που έχουν περιορισμένη πρόσβαση στις πηγές χρηματοδότησης.** Είναι, επίσης, βέβαιο ότι οι τράπεζες θα υποστούν περαιτέρω πλήγματα στη διάρκεια της τρέχουσας κρίσης της πανδημίας, λόγω των δυσκολιών των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων να αποπληρώσουν τα χρέη τους, με αποτέλεσμα να εξασθενίσουν ακόμα περισσότερο οι δυνατότητες τραπεζικής χρηματοδότησης.

Δημόσια Αναπτυξιακή Χρηματοδότηση

Αναπτυξιακή χρηματοδότηση αναλαμβάνει και ο δημόσιος τομέας, όταν ο ιδιωτικός τομέας είτε διστάζει, είτε δεν έχει τη δυνατότητα να καλύψει τις ανάγκες στήριξης της επενδυτικής προσπάθειας. Δημόσιοι εθνικοί θεσμοί, όπως η Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW) της Γερμανίας, ή πολυμερείς οργανισμοί, όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, που δεν υπόκεινται σε πιέσεις για εξασφάλιση βραχυχρόνιων οφελών και προσεγγίζουν

τους κινδύνους και τις αποδόσεις με διαφορετικό τρόπο σε σχέση με θεσμούς του ιδιωτικού τομέα, μπορούν να εξασφαλίσουν μακροχρόνιο δανεισμό υποστηρίζοντας ευρύτερους κοινωνικούς και οικονομικούς στόχους.

Οι δημόσιες αναπτυξιακές τράπεζες διαφέρουν από τις εμπορικές τράπεζες κρατικής ιδιοκτησίας. Προσδιοριστικό χαρακτηριστικό των ΔΑΤ είναι η επικέντρωση στην αναπτυξιακή χρηματοδότηση, ενώ η δεύτερη ομάδα εστιάζει στην προσφορά χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, όπως διαχείριση αποταμιεύσεων και υπηρεσίες πληρωμών, σε εμπορική βάση. Οι ΔΑΤ επενδύουν με τρόπους που εξασφαλίζουν ότι η επίτευξη αναπτυξιακών στόχων έχει προτεραιότητα σε σχέση με τη μεγιστοποίηση του κέρδους.

Οι ΔΑΤ είχαν κρίσιμο ρόλο στο χρηματοοικονομικό τομέα πολλών οικονομιών, καθώς αναπτύσσονταν. Έχουν συγκεκριμένη αποστολή, να υλοποιήσουν στόχους δημόσιας πολιτικής που στηρίζουν την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Έως πρόσφατα, οι δημόσιες αναπτυξιακές τράπεζες εστίαζαν κυρίως σε επενδύσεις υποδομών και αντι-κυκλική χρηματοδότηση. Πολλές, όμως, ΔΑΤ σήμερα έχουν αναλάβει περισσότερο ενεργούς ρόλους, προσανατολισμένους σε αποστολές (missions), για να αντιμετωπίσουν καίριες κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις του εικοστού πρώτου αιώνα, από την κλιματική αλλαγή έως τη γήρανση του πληθυσμού.

Χρειαζόμαστε νέους τρόπους να χρηματοδοτήσουμε έξυπνες, συνεκτικές και διατηρήσιμες επενδύσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η ύπαρξη σωστά σχεδιασμένων δημόσιων αναπτυξιακών τραπεζών, αποτελεί μια λύση. Ιδιαίτερα οι επενδύσεις σε καινοτομικούς τομείς είναι ριψοκίνδυνες, και ο ιδιωτικός τομέας συχνά αποφεύγει να δεσμεύσει κεφάλαια έως ότου εξασφαλιστούν θετικές μελλοντικές αποδόσεις. Η δημόσια χρηματοδότηση κατέστησε εφικτές μερικές από τις μεγαλύτερες επιτυχίες των τελευταίων δεκαετιών, τόσο στον τομέα της τεχνολογίας, όπως το Internet, όσο και σε αυτόν της αντιμετώπισης περιβαλλοντικών προκλήσεων, όπως ο πόλεμος κατά της κλιματικής αλλαγής,

Μία από τις πιο ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες σε αναπτυσσόμενη χώρα υλοποιήθηκε το 2017 στη Σκωτία για τη δημιουργία της Scottish National Investment Bank, με συγκεκριμένη αναπτυξιακή αποστολή. Η Σκωτία είναι ήδη παγκόσμιος ηγέτης στη μετάβαση στην πράσινη οικονομία και στην προώθηση συνεκτικής ανάπτυξης (inclusive growth) και η κυβέρνηση αναγνώρισε την ανάγκη για νέες επενδύσεις ώστε να συμβάλει στη επίτευξη αυτών των στόχων.

Είναι, ωστόσο, γεγονός ότι δεν είναι όλες οι δημόσιες αναπτυξιακές τράπεζες πετυχημένες. Για το λόγο αυτό, είναι χρήσιμο να εξεταστεί τι αποδίδει και τι όχι. Ακολουθεί μία σύντομη επισκόπηση της ιστορίας των ΔΑΤ.

Τρεις γενιές ΔΑΤ

Η εξέλιξη των ΔΑΤ αντανακλά τις μεταβαλλόμενες ιδέες σχετικά με την αναπτυξιακή χρηματοδότηση. Οι ΔΑΤ έχουν μακρά ιστορία. Πολλές ευρωπαϊκές χώρες υποστήριξαν τη διαδικασία εκβιομηχάνισης με διάφορες εθνικές ΔΑΤ. Σημαντική αύξηση του ενδιαφέροντος

για χρησιμοποίηση των ΔΑΤ σημειώθηκε μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν δημόσιες τράπεζες είχαν ισχυρή συμμετοχή στις προσπάθειες ανασυγκρότησης, καθώς επίσης και στην υλοποίηση εθνικών αναπτυξιακών προγραμμάτων των αναπτυσσομένων χωρών.

Η γερμανική κυβέρνηση αποφάσισε, όπως ήδη αναφέρθηκε, να δημιουργήσει μία τράπεζα για να διαχειριστεί τους πόρους που θα εισέρρεαν από τις ΗΠΑ μέσω του Σχεδίου Μάρσαλ. Η KfW συνέχισε να αναπτύσσεται και να στηρίζει τη γερμανική οικονομία στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, επανεπενδύοντας τα παρακρατούμενα κέρδη, καθώς και με δανειακά κεφάλαια μέσω της έκδοσης ομολόγων. Η KfW έχει μία εκτεταμένη και περίπλοκη επιχειρησιακή δομή που περιλαμβάνει εγχώρια και διεθνή προγράμματα. Η σκανδιναβική [Nordic Investment Bank](#) και η ιταλική [Cassa Depositi e Prestiti](#) αποτελούν, επίσης, παραδείγματα δημόσιων αναπτυξιακών τραπεζών, που δραστηριοποιήθηκαν στη διάρκεια των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών.

Στις δεκαετίες του '80 και του '90 διαμορφώθηκε ένα ισχυρό ρεύμα για ιδιωτικοποίηση και εμπορευματοποίηση αυτών των θεσμών. Αυτή η ώθηση, προσανατολισμένη προς τις αγορές, καθοδηγήθηκε από το Washington Consensus (Συναίνεση της Ουάσινγκτον), που πήγαζε από τους θεσμούς που ιδρύθηκαν στο Μπρέτον Γούντς το 1944, δηλαδή το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και την Παγκόσμια Τράπεζα. Η 'Συναίνεση' αμφισβητούσε τον αναπτυξιακό ρόλο και τις επιδόσεις των ΔΑΤ, επειδή η εξάρτηση από δημόσια κεφάλαια υποτίθεται ότι ενθάρρυνε τη διαφθορά και την αναποτελεσματικότητα, με αποτέλεσμα τη μη παραγωγική αξιοποίηση των πόρων.

Το ρεύμα αυτό ενθάρρυνε μία μετακίνηση, τα τελευταία χρόνια, από την εθνική εκβιομηχάνιση στην ανάδειξη ενός αναπτυξιακού προτύπου στηριγμένου στην ώθηση των αγορών. Τράπεζες με ιδιωτική χρηματοδότηση προωθήθηκαν σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, ως εναλλακτικές λύσεις. Όπως όμως προέκυψε από μεταγενέστερες έρευνες, η γενίκευση της αρνητικής κρίσης για τις ΔΑΤ δεν ευσταθεί, γιατί μεγαλύτερες ή μικρότερες αποτυχίες συνδέονται με ατέλειες και αδυναμίες συγκεκριμένων θεσμικών ρυθμίσεων και όχι με αυτή την ίδια τη συμμετοχή δημοσίων κεφαλαίων.

Σε κάθε περίπτωση, η διαδικασία ιδιωτικοποίησης οδήγησε σε μείωση του αριθμού των εθνικών ΔΑΤ σε παγκόσμια κλίμακα και σε συρρίκνωση άλλων που δεν έκλεισαν, αν και σε αρκετές χώρες οι ΔΑΤ παρέμειναν σημαντικές για την υποστήριξη εθνικών στόχων αναπτυξιακής πολιτικής.

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση ανανέωσε το ενδιαφέρον για τις δημόσιες αναπτυξιακές τράπεζες, ιδιαίτερα λόγω του σημαντικού ρόλου που παίζουν στην προσφορά αντι-κυκλικής χρηματοδότησης, όταν υπάρχει έλλειψη ιδιωτικών κεφαλαίων. Τα τελευταία χρόνια, κυβερνήσεις στην Ευρώπη, την Ασία, την Αφρική και τη Λατινική Αμερική δημιούργησαν αρκετές νέες δημόσιες αναπτυξιακές τράπεζες, ενώ αντίστοιχες εξελίξεις σημειώνονται και σε διεθνές επίπεδο.

Οι αποστολές που υπηρέτησαν οι ΔΑΤ εξελίχθηκαν στη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου. Η **πρώτη γενιά** αυτών των πολιτικών, που διαμορφώθηκαν μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, προσομοιάζει στην αντίληψη του 'αναπτυξιακού κράτους'.

Στηρίχτηκε σε 'ελίτ' δημοσίων λειτουργιών και προσέλαβε πολλές οργανωτικές μορφές. Αυτή τη γενιά εξέφρασε κατεξοχήν το Υπουργείο Διεθνούς Εμπορίου και Βιομηχανίας (MITI) στην Ιαπωνία. Οι πολιτικές που εφάρμοζε είχαν ευρεία εμβέλεια και προϋπέθεταν επίμονη προσπάθεια, για να υπερκεραστούν οι επιδόσεις ανταγωνιστριών χωρών στο όνομα της εθνικής υπερηφάνειας. Μια παραλλαγή αυτού του μοντέλου αποτελεί η Επιτροπή Προγραμματισμού (Commissariat du Plan) στη Γαλλία. **Οι θεσμοί της πρώτης γενιάς υπηρετούσαν συγκεκριμένες εθνικές αναπτυξιακές ιδεολογίες και είχαν ισχυρή πολιτική στήριξη.**

Η **δεύτερη γενιά πολιτικών με αποστολή αναπτύχθηκε τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες στις ΗΠΑ και στις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές χώρες, με σκοπό την προώθηση τεχνολογιών για στρατιωτικούς σκοπούς και την εξερεύνηση του διαστήματος.** Τις πολιτικές αυτές εξέφρασαν οργανισμοί με μεγάλες φιλοδοξίες που στελεχώθηκαν από μηχανικούς και δημοσίους λειτουργούς υψηλής στάθμης και υποστηρίχτηκαν από πολιτικούς με όραμα. Κινητήρια δύναμη ήταν οι ανάγκες εθνικής ασφάλειας και ο ανταγωνισμός των εξοπλισμών.

Η δεύτερη γενιά διέθετε μία περισσότερο 'ήρωική' αντίληψη της δυναμικής αλλαγής. Τις αποστολές αναλάμβαναν αυτόνομοι οργανισμοί με ισχυρές ηγεσίες. Η φιλοδοξία, όπως αποτυπωνόταν τόσο στο μέγεθος των οργανισμών όσο και στην κλίμακα των επενδύσεων, προκάλεσε μαζικές τεχνολογικές επιτυχίες. Πρωταρχικό αντικείμενο της δεύτερης γενιάς πολιτικών ήταν η προαγωγή της επιστήμης και η ανάπτυξη εφαρμογών για εξοπλισμούς και το διάστημα. Την υλοποίηση αναλάμβαναν εθνικά/δημόσια εργαστήρια με σκοπό την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων. Αποτελούσε μεγάλη πρόκληση η δημιουργία συνθηκών αξιοποίησης της νέας τεχνολογίας για μη στρατιωτικές, δηλαδή ειρηνικές-κοινωνικές, αποστολές.

Η **τρίτη γενιά πολιτικών με αποστολή αντλούν έμπνευση από τον επείγοντα και 'απειλητικό' χαρακτήρα μεγάλων κοινωνικοοικονομικών προκλήσεων, όπως η κλιματική αλλαγή και η διαχείριση των νέων τεχνολογιών.** Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του 21^{ου} αιώνα, η πολιτική καινοτομίας πρέπει να μετακινηθεί από την παθητική στάση που έχει τηρηθεί μέχρι σήμερα (εντοπίζω τις αποτυχίες της αγοράς και τις διορθώνω) σε μία πιο δυναμική προσέγγιση: Αναλαμβάνω πρωτοβουλίες, ανοίγω δρόμους, διαμορφώνω νέες αγορές και ενθαρρύνω – συμπράττοντας όταν χρειάζεται – νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Σε αυτό το πλαίσιο, βιομηχανικές και καινοτομικές στρατηγικές μπορούν να αποτελέσουν κρίσιμους πυλώνες για την επίτευξη δομικών μετασχηματισμών – ιδιαίτερα με τον εντοπισμό και την ανάπτυξη αποστολών που διαμορφώνουν νέα πρότυπα παραγωγής, διανομής και εμπορίου σε διάφορους τομείς της οικονομίας.

Η αντιμετώπιση μεγάλων προκλήσεων – είτε για να ταξιδέψουμε στη σελήνη, είτε να καταπολεμήσουμε την κλιματική αλλαγή, είτε να επιλύσουμε σύγχρονα προβλήματα κοινωνικής φροντίδας – απαιτεί τόσο ιδιωτικές όσο και δημόσιες επενδύσεις. Ο ρόλος του δημόσιου τομέα δεν είναι μόνο ο περιορισμός των επενδυτικών κινδύνων και η εξασφάλιση όρων ίσου ανταγωνισμού, αλλά η **μετακίνηση του πεδίου ανταγωνισμού στην κατεύθυνση των επιδιωκόμενων στόχων:** δημιουργία και διαμόρφωση αγορών

που θα προεκτείνουν το ιδιωτικό επιχειρηματικό ενδιαφέρον σε μελλοντικές ευκαιρίες για επενδύσεις και ανάπτυξη.

Κλειδί της επιτυχίας είναι η σύμπραξη δημόσιου – ιδιωτικού τομέα σε ευρύ φάσμα καινοτομιών για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προκλήσεων – που θα προσδιορίσουν τις αποστολές των δημόσιων αναπτυξιακών τραπεζών τρίτης γενιάς. Προϋπόθεση είναι η ικανότητα των νέων ΔΑΤ να εντοπίζουν καινοτομικές ευκαιρίες, να τις αναδεικνύουν και να προκαλούν επιχειρηματικό ενδιαφέρον. Η ανάγκη να κινηθούμε προς αυτήν την κατεύθυνση προκύπτει από τη σοβαρότητα και τον επείγοντα χαρακτήρα των σημερινών προκλήσεων. Η κλιματική αλλαγή, η διαχείριση της τεχνολογικής επανάστασης και η αντιμετώπιση των διευρυνόμενων κοινωνικών ανισοτήτων επιβάλλει δράσεις όπως εκείνες που είχαν αναληφθεί, σε παγκόσμια κλίμακα, στις αρχές της μεταπολεμικής περιόδου για την ανασυγκρότηση των οικονομιών και την κάλυψη αναγκών εθνικής ασφάλειας.

Οι ΔΑΤ τρίτης γενιάς συντονίζουν δημόσιες επενδύσεις και διαμορφώνουν συνθήκες για νέες αγορές, μέσα από τη ζήτηση και προσφορά που δημιουργούν οι καινοτομίες, ώστε να εισρεύσουν ιδιωτικά επιχειρηματικά κεφάλαια και να στηρίζουν νέες καινοτομίες. Η εστίαση της καινοτομικής πολιτικής μετακινείται από τον όγκο ή τους ρυθμούς των καινοτομιών, στην ποιότητα και την κατεύθυνση. Ενδιαφέρει περισσότερο η συμβολή των καινοτομιών-εφευρέσεων στην αντιμετώπιση του προβλήματος-στόχου, από τον αριθμό των εφευρέσεων ή τις νέες θέσεις ερευνητών που δημιουργούν.

Υπάρχουν, πλέον, πολλά παραδείγματα στο διεθνή χώρο. Η ΕΕ επαναπροσανατολίζει τη χρηματοδότηση του Προγράμματος Έρευνας και Ανάπτυξης (R&D) από το 2020, προσδιορίζοντας συγκεκριμένες αποστολές. Το Ηνωμένο Βασίλειο ανακοίνωσε μία νέα βιομηχανική πολιτική το 2017, που αναδεικνύει τέσσερις μεγάλες προκλήσεις ως βάση για τον προσδιορισμό της αποστολής συγκεκριμένων πολιτικών. Ο ΟΟΣΑ έχει συντάξει κατάλογο των χωρών που επιχειρούν να υλοποιήσουν πολιτικές προσανατολισμένες σε αποστολές.

Η εμπειρία του παρελθόντος ενισχύει τις σημερινές προσπάθειες. Πολιτικές προσανατολισμένες σε αποστολές κινητοποιήσαν, στο παρελθόν, πληθώρα τεχνολογικών και καινοτομικών προσπαθειών για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων (‘να πάμε στη σελήνη’). Οι στόχοι όχι μόνο επιτεύχθηκαν, αλλά η διάχυση τεχνογνωσίας υπήρξε μαζική. Οι δημόσιες επενδύσεις δημιούργησαν ένα τεχνολογικό σύνορο που συνέπεσε με εξελίξεις στον ιδιωτικό τομέα αναδεικνύοντας πολλές νέες ευκαιρίες αναζητήσεων για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Στην Ελλάδα, η ανάγκη δράσης είναι, σήμερα, ακόμα περισσότερο επείγουσα, αν ληφθούν υπόψη οι διαστάσεις της επερχόμενης ύφεσης, η ανάγκη κάλυψης του επενδυτικού κενού της προηγούμενης δεκαετίας καθώς και η αδυναμία των εμπορικών τραπεζών.

Έργο μίας ελληνικής ΔΑΤ είναι ο συντονισμός δημοσίων επενδυτικών πρωτοβουλιών σε στοχευμένες κατευθύνσεις - που θα προκύψουν από τον εντοπισμό συγκεκριμένων προκλήσεων – με σκοπό την κινητοποίηση ιδιωτικού επενδυτικού ενδιαφέροντος προς

αυτές τις κατευθύνσεις. Τα οφέλη θα είναι τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Οι δημόσιες επενδυτικές πρωτοβουλίες θα προκαλέσουν νέες ιδιωτικές επενδύσεις, ενισχύοντας τη συνολική αναπτυξιακή προσπάθεια. Επιπλέον, θα τις στρέψουν στην επίτευξη ευρύτερων στόχων πολιτικής, στηρίζοντας εθνικές στρατηγικές διατηρήσιμης ανάπτυξης.

Μία δημόσια αναπτυξιακή τράπεζα μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση των σημερινών προκλήσεων, αν συγκροτηθεί σε στερεές θεσμικές βάσεις αντλώντας διδάγματα τόσο από τις επιτυχίες όσο και τις αποτυχίες του παρελθόντος. Παρακάτω αναλύονται οι βασικές αρχές που επιβάλλεται να τηρηθούν με αναφορά στην αποστολή, την επιχειρησιακή στρατηγική και τη διακυβέρνηση των ΔΑΤ.

Αποστολή, στρατηγική, διακυβέρνηση

- Οι ΔΑΤ έχουν **συγκεκριμένη αποστολή**, να προωθούν στόχους δημόσιας πολιτικής. Αυτό τις διακρίνει από τις εμπορικές τράπεζες, ιδιωτικής ή και κρατικής ιδιοκτησίας. Όμως, η αποστολή πρέπει να προσδιορίζεται με σαφήνεια. Γενικές και αόριστες αναφορές σε 'διατηρήσιμη ανάπτυξη' κινδυνεύουν να αποπροσανατολίσουν το θεσμό και, ουσιαστικά, να τον αδρανοποιήσουν. Όπως επισημαίνεται σε δημοσίευση του European Network on Debt and Development (EURODAD) τον Απρίλιο του 2017, «οι ΔΑΤ χρειάζονται σαφείς εντολές και ρόλους, ώστε το σύνολο του θεσμού να εστιάζει στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων. Σαφήνεια του σκοπού είναι απαραίτητη: συγκεκριμένες εντολές πρέπει να αποφεύγονται, καθώς θολώνουν το στόχο και αυξάνουν τους κινδύνους ανταγωνιστικής λειτουργίας με αμιγώς εμπορικούς θεσμούς».
- Οι ΔΑΤ έχουν τη δυνατότητα να **επιλέγουν περιοχές και τομείς που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την εκπλήρωση της αποστολής τους**. Οι επιλογές πρέπει να στηρίζονται σε ορθολογικά κριτήρια που θα ανταποκρίνονται στους σκοπούς της τράπεζας και θα καταρτίζονται από εξειδικευμένο προσωπικό.
- Οι ΔΑΤ είναι υπεύθυνες για τις **κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις** των επιχειρησιακών πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν (χρηματοδοτήσεις, συμμετοχές, κλπ.). Οι επιπτώσεις αυτές πρέπει να υπολογίζονται με αντικειμενικά κριτήρια και να λαμβάνονται υπόψη, εφόσον κινούνται σε αποδεκτά όρια, στη λήψη των σχετικών αποφάσεων. Ειδικότερα, ο έλεγχος των επιπτώσεων καλύπτει τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα διεθνή πρότυπα για κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματα, την ισότητα των φύλων και την προστασία του περιβάλλοντος. Επίσης, οι ΔΑΤ εξασφαλίζουν ότι οι εταιρίες με τις οποίες συνεργάζονται δεν φοροδιαφεύγουν και, γενικότερα, τηρούν τους κανόνες χρηματοοικονομικής διαφάνειας.
- Οι ΔΑΤ **υποστηρίζουν τους στόχους οικονομικής πολιτικής που θέτει η δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση, συμβάλλοντας στη γενικότερη επιτυχία της ασκούμενης οικονομικής πολιτικής. Οι ΔΑΤ παρέχουν μακροχρόνια και αντι-κυκλική χρηματοδότηση ώστε να συμβάλουν στο διαρθρωτικό μετασχηματισμό της οικονομίας και στη χρηματοοικονομική σταθερότητα.**

Ειδικότερα, η εξασφάλιση μακροχρόνιας χρηματοδότησης καλύπτει ενδεχόμενες υστερήσεις του ιδιωτικού τομέα στη διαχείριση επενδυτικών σχεδίων υψηλού κινδύνου. Η αντι-κυκλική χρηματοδότηση έχει κρίσιμη σημασία σε περιόδους κρίσεων, όταν το αρνητικό επιχειρηματικό κλίμα αποθαρρύνει τις ιδιωτικές επενδύσεις.

- **Κύριος στόχος είναι η αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων των ΔΑΤ, σύμφωνα με τους καταστατικά κατοχυρωμένους σκοπούς. Οι επιπτώσεις των αποφάσεων και των χρηματοδοτήσεων πρέπει να υπολογίζονται με αντικειμενικά κριτήρια, ώστε να είναι εφικτή η μέτρηση του συνολικού αποτελέσματος από την πλευρά της αναπτυξιακής αποστολής των ΔΑΤ.** Τα κριτήρια πρέπει να περιλαμβάνουν ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως η συμβολή στη μεταφορά τεχνογνωσίας, στη μείωση της μόλυνσης του περιβάλλοντος, κλπ. Η επιλογή των επενδυτικών σχεδίων που θα χρηματοδοτηθούν πρέπει να υπακούει σε ευρύτερα αναπτυξιακά κριτήρια. Για το λόγο αυτό, η στελέχωση των ΔΑΤ λαμβάνει υπόψη ευρύτερο φάσμα προσόντων πέρα από την τραπεζική εμπειρία.
- **Υπερβολική εξάρτηση από ιδιωτικά κεφάλαια κινδυνεύει να απομακρύνει τις ΔΑΤ από την αναπτυξιακή τους αποστολή, μέσα από την αυξανόμενη επιρροή καθαρά εμπορικών κίνητρων, ενώ το αντίθετο (υπερβολική εξάρτηση από δημόσια κεφάλαια) μπορεί να οδηγήσει σε κυβερνητικές παρεμβάσεις που καταργούν τη διοικητική αυτονομία. Για το λόγο αυτό, πρέπει να τηρούνται κανόνες ισορροπίας.** Οι ΔΑΤ εξασφαλίζουν ότι μέρος των κεφαλαίων τους προέρχονται από το δημόσιο τομέα, ενώ ιδιωτικές πηγές προσφέρουν συμπληρωματικά κεφάλαια, κυρίως μέσω πώλησης ομολόγων. Εφόσον οι ΔΑΤ έχουν κέρδη, πρέπει να τα επενδύουν, για να στηρίξουν την αναπτυξιακή τους αποστολή. Επιστροφή των κερδών στους μετόχους, δηλαδή στο δημόσιο, κινδυνεύει να εκθέσει τις ΔΑΤ σε πολιτικές πιέσεις, που δεν συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων τους.
- **Η αποτελεσματική διακυβέρνηση αποτελεί βασικό συστατικό της αποδοτικής λειτουργίας των ΔΑΤ.** Πολλά από τα προβλήματα που κατά κανόνα συνδέονται με τις δημόσιες τράπεζες, όπως χρηματοοικονομική κακοδιαχείριση και υποταγή σε ομάδες συμφερόντων, οφείλονται σε κακή διακυβέρνηση. Για να αποτραπεί αυτός ο κίνδυνος, οι ΔΑΤ πρέπει να διαθέτουν επαρκείς βαθμούς διοικητικής ανεξαρτησίας. **Οι δημόσιες αναπτυξιακές τράπεζες πρέπει να λογοδοτούν δημοκρατικά και να χρηματοδοτούν επενδυτικά προγράμματα στο πλαίσιο κυβερνητικών πολιτικών. Όμως, οι διοικήσεις πρέπει να είναι ελεύθερες να λαμβάνουν αποφάσεις σύμφωνα με την αποστολή της τράπεζας, χωρίς πολιτική παρέμβαση.**
- **Η διοικητική λειτουργία των ΔΑΤ πρέπει να είναι διαφανής σε ό,τι αφορά τόσο τη λήψη αποφάσεων, όσο και τη λογοδοσία μέσα από ανοικτές διαδικασίες πληροφόρησης.** Πρέπει να υπάρχουν δίαυλοι επικοινωνίας με την κοινωνία των πολιτών, καθώς και με το προσωπικό, ώστε να εξασφαλίζεται στήριξη τόσο στο εσωτερικό της τράπεζας όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό

περιβάλλον για την εκπλήρωση της αποστολής των δημόσιων αναπτυξιακών τραπεζών.

Συμπέρασμα

Οι δημόσιες αναπτυξιακές τράπεζες είναι σε θέση να συμμετάσχουν δυναμικά στην επίτευξη στόχων δημόσιας πολιτικής. Οι ΔΑΤ μπορούν να κατευθύνουν πόρους σε σημαντικούς τομείς και περιοχές, να συμβάλουν στην εδραίωση οικονομικής σταθερότητας, καθώς και στη βελτίωση των προτύπων για τα κοινωνικά δικαιώματα και την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι ΔΑΤ αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις σε ότι αφορά την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας τους. Οι αιτίες ανάγονται κυρίως στη φύση των θεσμών, που διαφέρουν σημαντικά από πολλές σκοπιές, όπως ο προσδιορισμός της αποστολής, το σύστημα διακυβέρνησης και η στελέχωσή τους. Οποιαδήποτε νέα προσπάθεια πρέπει να αξιολογήσει τις εμπειρίες του παρελθόντος. Όμως, η σημερινή εποχή αναζητεί εργαλεία αυτού του τύπου για να ανταποκριθεί στις προκλήσεις. Αυτό ισχύει κατεξοχήν για την Ελλάδα. Πρέπει λοιπόν, προσηκτικά, να προχωρήσουμε.

Το ερώτημα είναι αν θα στηριχτούμε σε υπάρχοντα εργαλεία ή αν θα προχωρήσουμε σε νέες βάσεις. Με το Ν. 4608/25-06-2019 συστάθηκε η 'Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα', που, τυπικά τουλάχιστον, ανταποκρίνεται στο αντικείμενο της επιχειρούμενης προσπάθειας. Όμως, η περιγραφή του σκοπού της εταιρίας (βλ. Άρθρο 2, παρα.2 στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ) δεν ικανοποιεί βασικό κανόνα υγιούς και αποτελεσματικής διάρθρωσης μίας σύγχρονης δημόσιας αναπτυξιακής τράπεζας, δηλαδή **την ανάγκη σαφούς προσδιορισμού της συγκεκριμένης καταστατικής της αποστολής.**

Στο προαναφερόμενο άρθρο παρατίθενται όχι λιγότερες από 14 αποστολές που καλύπτουν όλο το δυνατό φάσμα ενασχολήσεων μιας επενδυτικής τράπεζας. Οι αποστολές εκτείνονται από τη «στήριξη, προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, (τ)η διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε πηγές χρηματοδότησης, (τ)ην ενθάρρυνση και (την) ενεργή υποστήριξη επενδυτικών πρωτοβουλιών» (αποστολή α), και την «προώθηση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας στο πλαίσιο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και, εν γένει, η δημιουργία επαρκών προϋποθέσεων βιωσιμότητας, υγιούς ανάπτυξης, καθώς και οργανωτικής, λειτουργικής και χρηματοδοτικής επάρκειας των κοινωνικών επιχειρήσεων» (αποστολή δ), μέχρι τη «συνδρομή και προώθηση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε οποιονδήποτε τομέα της ελληνικής οικονομίας κατά τρόπο καινοτόμο, δηλαδή με εφαρμοσμένη χρήση της γνώσης με σκοπό την παραγωγή ή/και παροχή νέων ή ουσιαστικά βελτιωμένων προϊόντων, διαδικασιών ή/και υπηρεσιών που βρίσκουν άμεση παραγωγική, χρηστική ή/και εμπορική εφαρμογή, καθώς και η προώθηση της δημιουργίας οικοσυστήματος καινοτομίας, η ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας για την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών των ελληνικών επιχειρήσεων, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και η διευκόλυνση της πρόσβασής τους στη χρηματοδότηση.» (αποστολή ε).

Αυτή η προσέγγιση 'θολώνει τα νερά' αφαιρώντας δυναμισμό από τη λειτουργία της τράπεζας. Παραπέμπει σε οργανισμό παροχής υπηρεσιών σε ευρύτατο κύκλο πελατών με κριτήρια που, λόγω της γενικότητας των αναφορών του νόμου, δεν εξασφαλίζουν διαφάνεια ενώ, εξ ορισμού, θα αφίστανται από τους αυστηρούς κανόνες αξιολόγησης των εμπορικών τραπεζών. Οι κίνδυνοι αναποτελεσματικότητας είναι προφανείς.

Η δημιουργία ελληνικής δημόσιας αναπτυξιακής τράπεζας μπορεί να προκύψει από το μετασχηματισμό της υφιστάμενης δομής, με προϋπόθεση τον επαναπροσδιορισμό της καταστατικής αποστολής της σε συγκεκριμένη βάση.

Μια προσέγγιση, σε αυτό το πλαίσιο, θα ακολουθούσε τα πρότυπα της Scottish National Investment Bank, η οποία ιδρύθηκε με πρωταρχική αποστολή την αντιμετώπιση της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής.

Παρουσιάζοντας το σχετικό νόμο στο Κοινοβούλιο στις αρχές του 2020, ο υπουργός Οικονομικών της Σκωτίας δήλωσε ότι « η πρωταρχική αποστολή της τράπεζας θα είναι η αντιμετώπιση της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής με επιτάχυνση της μετάβασης σε μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Η υποστήριξη των δραστηριοτήτων του ιδιωτικού τομέα σε αυτήν την κατεύθυνση είναι περισσότερο αναγκαία από ποτέ». Πρόσθεσε ότι η τράπεζα έχει τη δυνατότητα «να μετασχηματίσει την κοινωνία της Σκωτίας» και να οικοδομήσει «μία συνεκτική οικονομία υψηλής τεχνολογίας».

Το υπόδειγμα αυτό παρουσιάζει πλεονεκτήματα για την Ελλάδα, καθώς η χώρα μας λόγω γεωγραφίας και κλιματολογικών συνθηκών, κατέχει προνομαχική θέση όσον αφορά την υιοθέτηση των ΑΠΕ, που βρίσκονται στο επίκεντρο της μετάβασης στην πράσινη οικονομία. Επιπλέον, η υλοποίηση της 'Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας' θα επιτρέψει ταχύτερη απορρόφηση κοινοτικών πόρων, ενώ η συνεργασία με διεθνείς χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) και η Παγκόσμια Τράπεζα, θα άνοιγε πρόσθετους διαύλους άντλησης κεφαλαίων.

Ωστόσο, με δεδομένες τις τρέχουσες ανάγκες της ελληνικής οικονομίας, κρίνεται σκόπιμος ο προσδιορισμός μιας αποστολής που καλύπτει ευρύτερο φάσμα του παραγωγικού δυναμικού της χώρας.

Συγκεκριμένα, προτείνεται η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα να αναλάβει τη διαχείριση του πακέτου της τάξης των 30 δισεκ. ευρώ που προβλέπεται να αντληθούν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού εγκριθούν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τους επόμενους μήνες.

Η διαχείριση των πόρων αυτών αποτελεί μια μεγάλη ευκαιρία για την Ελλάδα, ώστε να επιταχύνει τον παραγωγικό μετασχηματισμό της οικονομίας της.

Είναι σημαντικό, γι' αυτό, να αξιοποιηθούν με τρόπο που επιτρέπει την υπέρβαση συγκεκριμένων δομικών προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας και ταυτόχρονα την ανάδειξη δυναμικών κλάδων, οι οποίοι αξιοποιούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας.

Ειδικότερα, μέσω της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας, θα πρέπει να κατευθυνθούν πόροι με στόχο:

- την επιχειρηματική μεγέθυνση, μέσα από συγχωνεύσεις μικρών επιχειρηματικών μονάδων, ώστε να αντιμετωπιστεί ο κατακερματισμός της παραγωγικής βάσης της ελληνικής οικονομίας.
- την επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού του κράτους και της οικονομίας και την αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας.
- την κάλυψη του ελλείμματος καινοτομίας, με ενίσχυση του τριγώνου της γνώσης, καθώς και καινοτόμων επιχειρηματικών σχεδίων.
- την ενίσχυση επενδύσεων σε δυναμικούς, εξωστρεφείς κλάδους της οικονομίας, όπως η μεταποίηση, η πράσινη ενέργεια, οι μεταφορές και η εφοδιαστική αλυσίδα, ο αγροδιατροφικός τομέας και ο τουρισμός, με την ανάδειξη εναλλακτικών μορφών.

Η δημόσια αναπτυξιακή τράπεζα θα αναλάμβανε την αξιοποίηση αυτών των κεφαλαίων επιδιώκοντας κυρίως να μεγιστοποιήσει τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, στο πλαίσιο σχημάτων σύμπραξης που θα μπορούσε να προωθήσει.

Θα μπορούσε, επίσης, να λειτουργήσει ως «ανταγωνιστικός» πόλος σε σχέση με τις συστημικές εμπορικές τράπεζες της χώρας, συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός ευνοϊκότερου περιβάλλοντος χρηματοδότησης για τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Μετά από δύο διαδοχικές κρίσεις, την κρίση χρέους και την πανδημία, η ελληνική οικονομία είναι έτοιμη για μία επανεκκίνηση. Χρειάζεται στήριξη. Η αναπτυξιακή χρηματοδότηση έχει κρίσιμη σημασία. Ήλθε η ώρα των αποφάσεων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

N. 4608/25-06-2019 Άρθρο 2, παρα.2.

«2. Η παράγραφος 1 του άρθρου 4 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Σκοπός της Εταιρείας είναι: α. Η στήριξη, προώθηση και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, η διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε πηγές χρηματοδότησης, η ενθάρρυνση και η ενεργή υποστήριξη επενδυτικών πρωτοβουλιών στη Χώρα, καθώς και η διαχείριση επιχειρηματικών και χρηματοδοτικών κεφαλαίων. Στους ανωτέρω σκοπούς υπάγονται ιδίως: αα) η δημιουργία προϋποθέσεων για τη διευκόλυνση

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΜΠΟΡΙΚΟ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

και την ενθάρρυνση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων όλων των κλάδων, ββ) η διασύνδεση μεταξύ πηγών χρηματοδότησης και χρηματοδοτούμενων οντοτήτων, ιδίως μέσω της πληροφόρησης για τις πηγές χρηματοδότησης και τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία, ώστε η Εταιρεία να αποτελέσει το σημείο επαφής με τους χρηματοδοτικούς οργανισμούς, ευρωπαϊκούς και λοιπούς, για σχεδιασμό, ανάπτυξη και υλοποίηση χρηματοδοτικών προϊόντων, γγ) ο σχεδιασμός, η δημιουργία και η εφαρμογή χρηματοδοτικών μέσων, δδ) η υποστήριξη στρατηγικών, καινοτόμων και οικονομικά βιώσιμων έργων, εε) η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και στστ) η τόνωση της απασχόλησης σε όλους τους κλάδους Ελληνικής οικονομίας και η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη.β. Η στήριξη των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, όπως αυτές ορίζονται στο Παράρτημα Ι του Κανονισμού (ΕΕ) αριθμ. 651/2014, καθώς και η παροχή σε αυτές καθοδήγησης και επιχειρηματικών συμβουλών ανάπτυξης και οργάνωσης, με σκοπό την προώθηση της ανταγωνιστικότητάς τους, τον οργανωτικό, τεχνολογικό και λογιστικό εκσυγχρονισμό τους, την εισαγωγή ορθολογικών δομών στην οργάνωση και λειτουργία τους, την ενθάρρυνση της εξωστρέφειας και της διεθνούς

ανάπτυξής τους. γ. Η αντιμετώπιση των αποτυχιών της αγοράς που έχουν ως αποτέλεσμα την αδυναμία πρόσβασης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση.

δ. Η προώθηση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας στο πλαίσιο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και, εν γένει, η δημιουργία επαρκών προϋποθέσεων βιωσιμότητας, υγιούς ανάπτυξης, καθώς και οργανωτικής, λειτουργικής και χρηματοδοτικής επάρκειας των κοινωνικών επιχειρήσεων. ε. Η συνδρομή και προώθηση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε οποιονδήποτε τομέα της ελληνικής οικονομίας κατά τρόπο καινοτόμο, δηλαδή με εφαρμοσμένη χρήση της γνώσης με σκοπό την παραγωγή ή/και παροχή νέων ή ουσιαστικά βελτιωμένων προϊόντων, διαδικασιών ή/και υπηρεσιών που βρίσκουν άμεση παραγωγική, χρηστική ή/και εμπορική εφαρμογή, καθώς και η προώθηση της δημιουργίας οικοσυστήματος καινοτομίας, η ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας για την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών

των ελληνικών επιχειρήσεων, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και η διευκόλυνση της πρόσβασής τους στη χρηματοδότηση. στ. Η προώθηση επενδυτικών προγραμμάτων και έργων με περιβαλλοντικές και αναπτυξιακές διαστάσεις, με στρατηγικό στόχο την προώθηση πολιτικών κυκλικής οικονομίας, την άμβλυση των συνεπειών και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή για την επίτευξη συνθηκών βιώσιμης και δίκαιης ανάπτυξης. ζ. Η έρευνα του μακροοικονομικού και μικροοικονομικού περιβάλλοντος της Χώρας και η εκπόνηση σχετικών

μελετών και εκθέσεων για τον εντοπισμό και αντιμετώπιση των αδυναμιών της αγοράς αποβλέποντας στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, της απασχόλησης και της οικονομικής ανάπτυξης της Χώρας. η. Η αρωγή προς το Δημόσιο ως προς τη χάραξη εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής και τη λήψη μέτρων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας. Η συνδρομή αυτή περιλαμβάνει ιδίως τη διερεύνηση των κενών της χρηματοδοτικής αγοράς και τον σχεδιασμό χρηματοδοτικών προγραμμάτων κάλυψής τους, την άμεση και διαρκή συνεργασία με ευρωπαϊκές χρηματοδοτικές δομές ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, καθώς και την παροχή οικονομικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών και εμπειρογνωμοσύνης στον δημόσιο τομέα για την τόνωση της επιχειρηματικότητας, συμβάλλοντας παράλληλα στη διαμόρφωση της Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής. θ. Η υποστήριξη της υλοποίησης της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής με τη χρηματοδότηση βιώσιμων επιχειρηματικών και επενδυτικών έργων. Η

Εταιρεία μπορεί να επιδιώκει τους ανωτέρω σκοπούς με την ίδρυση εταιρειών ή και άλλων νομικών προσώπων, καθώς και με τη συμμετοχή της σε άλλες εταιρείες και άλλα νομικά πρόσωπα που επιδιώκουν τους ανωτέρω ή παρεμφερείς με αυτούς σκοπούς.»

ΠΙΝΑΚΕΣ EXCEL

1. [Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια Π.Ι. - Σειρές, Τράπεζα της Ελλάδας](#)
2. [Συγκεντρωτική Λογιστική Κατάσταση Π.Ι., Τράπεζα της Ελλάδας](#)
3. [Καταθέσεις ανά Κατηγορία στα Π.Ι., Τράπεζα της Ελλάδας](#)